



**BIBLIOTECA
CULTURII
AROMÂNE**

www.proiectavdhela.ro

Marcu Beza

**VLAHII
LA
MUNTELE ATHOS**

Vlahii la Muntele Athos¹

Împrejurările mă poartă iarăși către Muntele Sfânt. Debarc la Dafni, coasta portului veșmântat în lauri, trec potecile însemnate cu simple cruci de lemn, colind pe rând mănăstirile, mă bucur de ospesia lor, grăiesc unuia și altuia din călugări, încât, la urmă, când stau și caut să-mi rânduiesc impresiile, de care sunt copleșit, nu știu cum și unde să încep și să purced înainte.

Eu am venit să cercetez bogăția daniilor voievodale, să gust frumusețile naturii și să mă încânt de naivitatea legendelor cu miracole. Însăși Fecioara Maria s-a abătut cândva la Muntele Athos, luându-l sub înalta-i ocrotire. De aceea, și chipul ei, zugrăvit în atâtea feluri, e adorat aici pretutindeni. Dinaintea unei asemenea icoane am auzit intonându-se la Protatu Axionul: „Cuvine-se cu adevărat să te ferim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fecioară și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru...”

Apoi diaconul a dat glas pomenirii ctitorilor și binefăcătorilor: Ștefan Voievod, Bogdan, Alexandru, Petru, Neagoe, Teodosie – un șir de nume ce le-am înscris și într-un vechi diptih românesc. La aceeași biserică se află tăinuită de o parte și o cristelniță, rostul căreia nu-l pricep. „E de mult, spune eclesiarhul, din timpul Vlahilor... Își botezau în ea pruncii.” Și astfel mă strămut cu gândul departe, în veacul al optulea, când trăia la Muntele Athos și o populație mireană, când nu erau încă zidite mănăstirile, când monahii adăpostiți în colibe și peșteri căutau să creștineze grupurile de păstori vlahi, coborâtori pe aceste locuri. Ființarea lor ca neam aparte este dovedită. La 885, împăratul Vasile I Macedoneanul și după douăzeci și șase de ani urmașul său Leon Înteptul, în vederea unei mai potrivite reculegeri monahicești, le oprește intrarea la Athos. Dar măsura nu se ține cu rigoare. Mai pe ascuns, mai pe față, vlahii încep a se strecura laolaltă cu soțiile și cu fetele, care slujind de păstorite și îmbrăcate bărbătește, străbat liniștea sihăstriilor și atrag pe călugări în vraja ispitelor, așa că împăratul Constantin al IX-lea Monomahul e nevoit să-i alunge. Acum, însă, după ce călugării au gustat din plăcerile neîngăduite și s-au folosit de spiritul întreprinzător al vlahilor, pornesc ei înșiși a se plânge și a cere cu stăruință înapoierea lor.

Toate acestea ni se lămuresc pe deplin într-un manuscris al bibliotecii Sfântului Pantelimon, intitulat Scandalurile petrecute la Athos în 1088, pe care îl dau în traducere:

„În zilele lui Alexie Comnenul, care a domnit timp de treizeci și șapte de ani, din 1081 până în 1118, vlahii cuțovlahi, păstori de oi și capre, înaintând, au pătruns în Athos. Și cu turmele au pătruns și femeile în arătare bărbătească; și mult desfrâu și spurcăciuni au săvârșit, mânându-și turmele în haine de bărbați, încât monahii Athosului s-au întors către împăratul Alexie, și au fost îndată izgoniți. Însă, după ce s-au dus vitele și vlahii din Athos, în loc să mulțumească lui Dumnezeu că a ridicat mare pierzanie și urgie, de s-a curățit Muntele, monahii mai degrabă plâneau, nesăbuiți. Și era mare jelanie în Athos; și, pe când fugarii Eghiptului simțeau lipsa cărnii, peștelui și altora, monahii râvneau după stricăciunea vlahilor, amintindu-și de laptele, brânza, lâna, petrecerile și schimburile negustorești ce făceau împreună, și de bețiile care mai pe urmă s-au arătat. Că intrase diavolul în sufletele vlahilor, de-și țineau femeile în podoabe bărbătești ca ciobani și pășteau turmele și slujeau călugărilor în mănăstiri și le duceau brânzeturi, lapte și lână, și le frământau pâinea la zile de praznic. Iar cele săvârșite de ei rușinos este a le spune și a le auzi.

Numaidecât, doritorii de asemenea lucruri, pocăindu-se, și-au îndreptat greșelile, căci mârșavii, ca și virtușii călugări, aflând de relele acestea, le-au spus tare, și patriarhului încă le-au scris, cum că vlahii au femei păscătoare de turme. Ci de plecarea vlahilor, mai mult a călugărilor să povestim, căci, gășind necuratul uneltele răutății, a insuflat monahilor drept pricină oarecum binecuvântată porunca patriarhului de a sta cu vlahii în Athos. Și acum, izgonindu-se, călugării se făceau vinovați către sufletele lor după moarte. Și auzind acest cuvânt, mulți dintre ei s-au tulburat foarte, monahi și pustnici, care, timp de cincizeci ori șaizeci de ani se luptaseră cu diavolul și din chilii nu se clintiseră, acum ieșeau plângând în chip nerod, zicându-și unii altora, că de azi înainte trai nu avem, nici hodină, deoarece am izgonit pe vlahi și ne-am călcat un legământ. Oh, nebunia lor! Cărduri-cărduri ieșeau întru bucuria diavolului.

Și erau vlahii patru sute de familii, pe turmele cărora a voit patriarhul să pună zeciuială și n-a lăsat pe arhonți s-o facă, spre a nu se îngreuna mănăstirile. Au ieșit cu vlahii o mulțime de călugări, încât vedeai mănăstirile păzite numai de orbi, ologi și bătrâni. Și astfel întâmplându-se lucrurile, a venit sărbătoarea Crăciunului și s-au strâns toți după datină în Lavra Cariesului. Au afurisit întâi pe dimogheronți, apoi, sobor făcându-se, au ales trei bărbați evlavioși: pe Ioan, egumenul Vatopedului și pe Simeon, egumenul Caracalului, și pe Nichifor, egumenul Costamonitului, o rudă a împăratului Alexie, și pe doi supraveghetori, de i-au trimis la împărat, scriindu-i și carte: „Sfinte despot al nostru, cunoscut este împărăției tale, că porunca patriarhului de a sta vlahii a golit Athosul și ne rugăm să ridici această poruncă, deoarece ne pierdem cu toții, și sub a ta seninătate ducem și noi o viață liniștită.”

Citind acestea, împăratul a luat și sfatul Curții, care și-a dat părerea să-l cheme pe patriarh. Împăratul, însă, din evlavie n-a făcut-o, ci a trimis pe monahi la patriarh, scriindu-i doar că ordinul acestuia golit-a Muntele Athos. Iar patriarhul a dat răspuns împăratului: „Întrucât n-ai iscălit, porunca rămâne fără putere, și este vrerea lui Dumnezeu să ție Athosul sub împărăteasca stăpânire, spre a nu mai intra vlahii.”

O notă a manuscrisului adaugă: „Egumenul Lavrei, Ioanichie Valmas, cunoscut de împărat și de patriarh, a fost începutul și rădăcina relelor săvârșite de vlahi, fiindcă a scris ca din partea patriarhului, în chip mincinos și a iscălit cu mâna sa, cum că patriarhul a poruncit să intre vlahii, spre a lua brânzeturi, lapte, lână și altele.”

Din aceste rânduri, cât și din întrebuițarea termenului de cuțovlahi, reiese că manuscrisul datează din veacul al XIX-lea, dar el folosește și în bună parte reproduce textul unui alt manuscris, cu vreo cinci sute de ani mai vechi. Se află în biblioteca Ivirului. Începe așa:

„Zicea monahul acesta Ioan Trahaniotul, că cele întâmplare dintru început la Sfântul Munte, înainte și după porunca patriarhului, nu numai episcopul Leontie, ci și mulți dintre sfinții părinți le-au scris și-au luat astfel de știre, că în urma izgonirii vitelor și vlahilor din Athos, în loc să mulțumească lui Dumnezeu monahii, că a ridicat o periculoasă urgie și a curățit Muntele Sfânt, unde ne-a învrednicit să trăim, mai mult se plâneau. Și era jelanie mare în Athos... .”

Urmează scrisorile dintre împărat și patriarh, scoțându-se la iveală purtările amăgitoare ale vlahilor față de călugări:

„Precum madineii își găteau femeile și le aduceau înaintea poporului iudeu, spre a-l corupe și a-l îndepărta de Dumnezeu, tot astfel și diavolul a intrat în sufletele vlahilor, de-și împodobeau soțiile și fetele în straie bărbătești, ca să-i piardă pe acei ce voiau a trăi evlavios.”

Alungați de la Muntele Athos, vlahii au continuat până astăzi să-și mâne turmele în celelalte părți ale Calcidiceii. În calea mea spre Salonic le-am întâlnit corturile de popas, iar unul din părinții Lavrei mi-a spus, cu înfiorarea tinereții amintite, de iubirea sa pentru o frumoasă păstoriță vlahă, când avea odată grija unui metoh mănăstiresc la Casandra. Relațiile Muntelui Athos cu românimea nu se întrerup nicicând, mărindu-se bineînțeles după întemeierea Principatelor Dunărene.

COLOFON

Autorul lucrării **MARCU BEZA**

Titlul lucrării **VLAHII LA MUNTELE ATHOS**

**Variantă
digitalizată
de** **Editura Predania/
CP 67, OP 13, București
www.predania.ro
tehnoredactor/ Remus Brihac
concept grafic/ Atelieruldegrafica.ro**

PRESDIA